

Либијски рат је сада отпочео. У њему су сучељени (с једне стране) коалиција снага ЕУ плус САД, шачица арапских држава и либијски побуњеници – а (с друге стране) влада Либије. Далекосежни циљ, мада он није јасно изречен, је промена режима – уклањање владе либијског вође Муамера Гадафија и постављања на њено место једног новог режима, који би се заснивао на побуњеницима.

Према томе, није у питању сама мисија, него: коју стратегију треба следити. До које мере је коалиција – или бар неки од њених чланова, спремна да иде, како би се остварила промена режима и савладале последице те смене? Колико средстава су спремне да пруже, и колико дуго су спремне да се боре? Треба се подсетити да је у Ираку и у Авганистану окупација постала суштина рата, а да су промене режима биле само његов први чин. Могуће је да коалициони партнери још нису донели одлуку о стратегији, или чак и да се о њој нису још ни сложили. Дакле, без обзира на то до које мере су они спремни да иду током ове мисије, хајде да сада размотримо прве фазе рата .

Као и у ранијим ратовима, пре 1991-е године, и овај рат је започео потпуно јавним припремама, током којих су се коалициони партнери погађали о основним цртама, тражили међународну подршку и одобрење од мултинационалних организација и мобилисали своје снаге. То је чињено потпуно јавно, јер цена тајности (траћење времена и ризик неуспеха) није била вредна онога што је требало задобити: изненађења. Изненађење је од важности једино одна ако би непријатељ био у стању да мобилише отпор. Али, Гадафи је био у клопци и има ограничене војне капацитете – дакле, тајност није била неопходна.

Док се све то одгравало, и пре но што су донете коначне одлуке, у Либију су већ биле убачене специјалне оперативне снаге за две мисије. Прво – да ступе у контакт са побуњеничким снагама и припреме их за наступајуће догађаје, да формирају канале комуникација и логистике и да већ оформе неку врсту послератног политичког костура. Други циљ је био да идентификују циљеве за нападе и да о њима пруже што је могуће свежије информације. Познато нам је да су оперативци британских специјалних снага били у Либији и мислимо да су тамо деловале и специјалне снаге и обавештајци других држава.

Рат отпочиње двема врстама напада. Први напади су напади са циљем обезглављивања или изолације државне командне структуре. То може подразумевати и операције за убиства вођа – као што су Гадафи, његови синови, или неке друге важне вође. Такви напади зависе од специфичних обавештајних података о склоништима, укључујући и комуникације, планирања, итд., уз детаљне информације о локацијама на којима се вођство налази. Напади на зграде се врше из ваздуха – крстарећим ракетама, јер оне су нарочито прецизне код циљева који се споро крећу – а зграде су непокретне. Истовремено, авиони круже изван домаћа ПВО, у ишчекивању информација о покретним циљевима – и ако их има, спуштају се и испаљују одговарајућу муницију на циљ. Тип авиона који се за то користи, зависи од моћи ПВО, времена које је на располагању пред сам напад и од муниције која је за то потребна. То може бити било шта – од конвенционалних ловаца, или стратешких “невидљивих” летилица као што је Б-2 амерички бомбардер (ако САД одобре њихову употребу). Снаге специјалних оперативаца могу већ да буду на терену и обележавају циљ за употребу ласерске муниције, која је веома прецизна – али изискује осветљавање.

Паралелно са овим нападима, врше се напади на аеродроме, складишта горива и сл., са циљем да се приземљи либијско ваздухопловство. Такође, врше се напади из ваздуха, или помоћу крстарећих ракета на радаре и велике статичке позиције (SAM) ракета земља-ваздух. Усто, наступају авиони “дивље ласице” (“wild weasel” aircraft) [\[1\]](#) који патролирају трагајући за покретним SAM системима ради њиховог уништавања. Пошто су те инсталације покретне, њихово откривање је комплексно. Оне ступају у дејство онда када им то одговара – у зависности од сопственог запажања за могућности активирања. Због тога је и комплетно уништавање антиракетних система зависно делом и од самих Либијаца. Неко време може постојати опасност за савезничке авионе од тих покретних система и од ракета које се носе на рамену, мада Гадафијеве снаге могу имати тешкоће да било шта оборе.

Ово је све поглавље у коме су САД и Запад углавном врло успешни. Али – то је само почетак рата. Гадафијеве основне способности леже у конвенционалном оклопном оружју, а нарочито артиљерији. Уништавање његовог ваздухопловства и изолација његових снага неће само по себи довести до победе. Прави рат је копну. Битно питање је мотивација његових снага: ако оне разумеју да је предаја неприхватљива, или по њих погибелна, онда могу да наставе са борбом. У том тренутку, коалиција мора да донесе одлуку да ли да напада из ваздуха и уништи Гадафијеве копнене снаге. То је изводљиво – али никада није сигурно да ли ће успети. Осим тога, то је и фаза у којој почиње да расте број цивилних жртава. Парадокс рата који се започиње са циљем окончавања људских патњи је да средства да се то оствари могу и сама изазвати велике људске патње. То није само теоретска тврдња. И, то може бити тренутак када се и присталице рата са циљем окончања патњи, могу окренути против (сопствених) политичких вођа због тога што ови не успевају да без жртава окончају те патње. Треба се подсетити да је Садам Хусеин био омрзнут од свих, али они који су га мрзели и презирали често нису били вољни да плате цену његовог свргавања. А, Европљани су ти који су посебно осетљиви по том питању.

То иде до тачке на којој се поставља питање да ли ће ово остати ваздухополовна операција, као што је било Косово, или ће постати и копнени рат. Косово је било идеално, али Гадафи није Слободан Милошевић и он може да сматра да нема излаза ако се преда. За њега то може бити прави егзистенцијални сукоб – док он то за Слободана Милошевића није био. Могуће је да ће се Гадафи и његове присталице опирати. То је велика непознаница. Овде настаје избор између дуготрајног продужавања ваздушних операција без јасног исхода – или вршења инвазије. То потеже питање: чије трупе би вршиле инвазију? Египат изгледа вољан – али међу тим два државама постоји дуго непријатељство, па се на египатске акције (са либијске стране) не би баш гледало као на неко ослобађање. Инвазију би могли извршити и Европљани... Тешко је замислити да би Обама на своју руку прихватио трећи рат против муслимана. Ово је тачка на којој ће та коалиција бити подргнута стварном испиту.

Ако дође до инвазије, она ће вероватно успети. Онда настаје питање да ли ће Гадафијеве снаге кренути у опозицију и у покрет отпора. То опет зависи од њиховог морала, али и од (нашег) држања. Американци су испровоцирали покрет отпора у Ираку тиме што су Баатисте гурнули у неиздржљив положај. У Авганистану, талибани су и без тога да буду дефинитивно побеђени сишли са власти - а онда су се прегруписали, преформирали и вратили. Не знамо шта би Гадафи могао да учини – или не. Очигледно, то је велика неознаница.

Проблем у Ираку није био у специјалним снагама, ни у операцијама обезглављивања, или

неутралисању непријатељске ПВО. Није био ни у победи над ирачком војском на терену. Проблем је био у окупацији – када се непријатељ преформирао и покренуо покрет отпора против Америке, којој је било изузетно тешко да се против њега бори.

Дакле, успеси следећих дана неће нам ништа казати. Чак и ако се Гадафи преда, или буде убијен, чак и ако инвазија не постане неопходна, изузев неке мале снаге за подршку (антигадафијевским) устаницима – могућност покрета отпора (против Запада) остаје. Не знамо да ли ће до тога доћи – све док не дође. Према томе – једино изненађење ове фазе операција је ако до тога не дође.

Донета је одлука да је мисија: промена режима у Либији. Стратешка секвенца догађања, још од 1991 г. је била рутински развој до рата – овог пута са значајнијом компонентом из ЕУ. Први дани ће протећи изванредно добро, али они неће одредити да ли је рат био успешан, или не. Прави испит ће настати ако тај рат који је планиран ради заустављања људских патњи почне и сам да их наноси. Тада наступа тренутак доношења важних политичких одлука, и тада ћемо видети да ли су стратегија, мисија и политичка воља у потпуности складне.

Џорџ Фридман

Превод са енглеског: **Василије Клефтакис**

Read more: [The Libyan War of 2011 | STRATFOR](#)

[1] Прим. прев.: То су специјални авиони (обично америчке авијације) опремљени ракетама способним за локацију радарских инсталација, ради уништавања радара и SAM ракетних система.